

DERIV.: Sembla ser-ho el nom personal *llonze* (aquest home és un *llonze*; noia, no siguis *llonza*) [DOrt., 1917], il·lustrat amb cites per Givanel (BDC VII) en el seu vocabulari murriesc barceloní, si bé no té res d'argòtic i és un mot digne (des de jove el sento a Bna. a gent de la més fina), només familiar, que ja fou usat per Pons i Massaveu (1893) i Coromines: «prou hi deixen tots els ossos en aquell poble, on els havíem deixat entrar per enterrar-los-hi: i encara s'alaberen els *llonzes* d'haver-hi entrat!» (Silèn, XIII, 175).

ML-Wagner (*Argot Barcelonais*, 68) i Spitzer (*Litbl.* XLVIII, 129) coincideixen a considerar-lo derivat de *llonza* 'falsa costella' i no crec que se'n pugui dubtar: d'una banda també apareixen formes masculines entre els hereus dialectals italians del fr. *longe*: cors *lónzu* «salame di maiale, Pistoia *lonzo* (citats per Wagner, *Litbl.* xxxvi, 285); no és impertinent referir-se amb aquest propòsit a l'hispan. *chorizo* 'babau' < 'membre viril' < 'botifarra', allegat per Wagner, més que més puix que Góngora donà al penis el nom de *lonja*, però d'altra banda s'ha d'haver percebut en tot això la noció de 'penjarella de carns flàccides' o 'llangoroses' (cf. *gànguil*, *vagarro*, cast. *zàngano* etc.).

Creç que així hem d'explicar també l'adjectiu italià *lonzo* «flòscio»,³ *càvolo lonzo* 'col cuita amb molta aigua', car em sembla bastant mal fundat des del punt de vista germànic el longobard *LUNZ que hom li ha postulat com a ètímon.⁴ Tant aquest *lonzo* com l'italià comú *lonze* 'lloms', 'llonzes' presenten una z sorda (Petr., Zingarelli), però això no pot suscitar escrúpol ni tan sols contra l'origen francès d'aquest últim, car en qualitat d'estrangerisme és natural que es vagi sotmetre a l'analogia dels parònims italians que tenien z sorda, tot coincidint perfectament en la resta del mot. I aquests són més d'un: *lonza* 'pantera, onça' (LLEO),⁵ i l'adjectiu personal, quasi sinònim, *chióenzo* 'encongít', 'rabassudet', 'el contrari d'esvelt', *cose chionse* «tozze» ('arrupides'): «rattrappito» ja usat pel toscà Redi (segle XVII), i confirmat com a toscà i terme familiar, per Tommaseo, Fanfani, Rigutini etc. Ara bé aquest sí que té un origen longobard ben establert (Gamillscheg, o. c., p. 147, i tothom): avui encara *klunz* en dialectes alt-alemanys per 'feixuc, grofollut', cf. d'una banda al. *klunker* 'cascària', a-al. mj. *glunke* 'penjarella, par-rac', *klungeler* 'floquet, borla', *glunkern* 'bransolejar, anar pengim-penjam', i de l'altra *klotz* 'joc, bloc'. I encara hi ha d'altres mots en -onzo (amb sorda) que hi pogueren contribuir, com *raperonzo*, *raponzo*(lo) 'espècie de nap' (REPUNXÓ), 'tos, cap-pelat'.

Allonzar 'tallar la carn a llonzes' (St. Vicenç dels Horts, AlcM); fa uns 15 anys que circula pels restaurants un +*llonzat*, no sé si gaire legítim ni ideat per qui, designant un plat de carn 'allonzada'. *Esllonzar-se*, que AlcM dona amb la vaguíssima localització de «LI(eida)», i amb una definició encara menys fiable 'esllavissar-se'; en realitat només veig comprovat *allonzar-se*, -*zat*, aplicat a animals que s'allargassen arran de terra, sigui llançant-se al galop, sigui resistint a una pressió: «els més restaren bocabadats mirant-se com s'allunyava l cavaller, aplanat sobre la bèstia *allonsa-*

da», «la massa no cedia, perquè les bèsties, tinc-que-tindré, se empernavan més, *allonsant-se* fins a tocar de ventre a terra», MrnVayreda (*Sang Nova*: v, § 5, 373; IV, § 7, 292). Aquí deuen haver confluït el corrent provinent de la peça de carn llarga, amb la de la *longe* 'corretja' francesa, i fins la del fr. *s'allonger* 'allargar-se', al capdavant inseparables per l'origen i en la consciència popular. Ara bé això ens condueix al mallorquí *llonzi*.

Amb el passatge primer de Vayreda, coincideixen notablement els d'AMAlcover (el mot no es registra enlloc abans d'ell): «aquella bistietia que mos duya, se n'anava com un *llonzi*» (BDLC XI, 51), «pren escala per avall com un *llonzi*, i bota damunt sa cadira de mans» (*RondMall.* VI, 295), «*zaont* és que se n'hi fan ---? El qui hu sàpia que hu diga, i mos hi espitxarem com a *llonzins*» (BDLC VI, 109); l'acc. 'infant eixerit', que AlcM aporta ara d'Artà, al capdavant deu tenir un punt de partida ben afí: 'llest, prest, bellugadís'. El que podem descartar com una pensada fantàstica és la del jove Moll (BDLC XIV, 1925, 84), grec *λύγξ* 'linx', mera etimologia «de sonsonete». Sembla que hi ha coincidència de dos corrents etimològics: per una banda el de *llonza*, amb *llonze* personificació semblant.

Per l'altra el nom de Sant Llongí o Longí, que ha fornít la terminació i contribuït a la idea, un dels sants més cèlebres i populars de tots els temps, per la llançada clavada a Crist crucificat («el costat on *Longí* de la lansa li més», Cerverí, *Sermó*, v. 47; «gentil *Longí* --- com se véu cec», JRoig, *Spill*, 14076) i el seu trist penediment: després anava «com un pobre de Jesucrist»; i els pobladors d'Amèrica, avis dels gauchos, en servaven gran memòria: «iban como unos *longinos*, / sin tener con que cubrirse», 'com uns miserables' (*Martín Fierro* II, v. 3671).

Ja M-Lübke, en l'article 5117 del *Rom. Etym. Wb.*, donava una idea de la nissaga que ha deixat en diferents parlars de França i de Sardenya. Semànticament es pot haver arribat al sentit mallorquí per dos conductes, després potser convergents. En patuesos d'oïl i en provençal (*loungin*, *lounginèu*, TdF), l'etimologia popular ha fet que el mot significués 'llarg', i figuradament 'cançoner', ço que també s'enllaça amb el sentit de l'it. *lonzo* i del cat. *llonze*: a Champagne, fins i tot amb -z-: *lonzin*, -ines, «lent, hèsitant, lambin» («i'n vinrai jamais à d'bout d'ü s'n ouvrage: il est si *lonzin*!»), *lonziner* «procéder avec lenteur, hésitation» (Mouzonais: Goffart, *Revue de Champ. et de Brie*, 1897, 727). Però d'aquí per una antífrasi irònica (i *llonze* és un terme essencialment irònic) es pot haver arribat a 'ràpid', cf. HABILIS > cat. *àvol* 'dolent'.

Per altra part el logud. *lunzinu* equival a «barbaro, crudele» (Spano), en record de la famosa llançada. Que també, partint de la idea de 'dur, cruel, terrible', es poden obtenir sentits anàlegs al de 'lleuger, veloç', ho prova el gr. *δευδός*, originàriament 'espantós, terrible' però d'ordinari 'hàbil', i sobretot l'it. *tosto* amb tota la seva germandat romànica, etimològicament 'torrat, endurit pel sol' (*faccia tosta*), que de primer volia dir